

UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
Tampub – The Institutional Repository of University of Tampere

The permanent address of the publication is <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201212121095>

Kustantajan versio

Author(s): Ahonen, Kaarina; Vaittinen, Pirjo
Title: Argumentointi verkon kirjallisuuspireissä ja luokkahuoneessa :
perusasteen kirjallisuuden opetuksen tutkimushanke
Main work: Järjen ja arjen ääniä : Tampereen normaalikoulu tutkii, kokeilee
ja kehittää
Editor(s): Ahonen, Kaarina; Juutilainen, Tiina
Year: 2012
Pages: 11-27
ISBN: 978-951-44-8706-4
Publisher: Tampere University Press
Discipline: Educational sciences; Other social sciences
School /Other
Unit: School of Education
Item Type: Article in Compiled Work
URN: URN:NBN:fi:uta-201212121095

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

ARGUMENTOINTI VERKON KIRJALLISUUSPIIREISSÄ JA LUOKKAHUONEESSA

Perusasteen kirjallisuuden opetuksen tutkimushanke

Kaarina Ahonen & Pirjo Vaittinen

Tiivistelmä

Artikkeli tutkii kolmen tytön virtuaalisia kirjallisuuspiirikeskusteluja Michel Tournierin nuorisokirjasta *Robinson ja Perjantai* perusopetuksen 8. luokalla. Ajattelua viedään eteenpäin tehtävillä, joita oppilaat tekevät lukuprosessin eri vaiheissa. Tutkimuskohteena ovat myös näistä tehtävistä kotona ja koulussa syntyneet tekstit. Syntyneistä teksteistä on tutkittu argumentointia.

Johdanto

Tässä artikkelissa annetaan edustavia esimerkkejä kolmen tytön taidoista keskustella kaunokirjallisuudesta. 8.-luokkalaiset 13–14-vuotiaat tytöt keskustelevat taitavasti verkon kirjallisuuspiireissä ja luokkahuoneessa Michel Tournierin nuorisoromaanista *Robinson ja Perjantai* (1) (*Vendredi, ou la Vie sauvage* 1971, suom. 1982, 1984).

Kirjallisuupiirikeskustelujen taustana ovat Peruskoulun opetus-suunnitelman perusteet (2004) ja koulun oma opetussuunnitelma. Myös oppilaiden käyttämällä oppikirjoilla (7. -luokkalaisten *Taito* ja 8.-luokkalaisten *Voima*) on vaikutusta, sillä tehtävänannot on rakennettu opetetun pohjalta, muun muassa tulkinta- ja vertailutehtävä. Kokonaisuudessaan opetussuunnitelma kertoessaan, mitä oppilaille pitää opettaa, ja oppikirja, antaessaan opetettavan asian tietyssä muodossa, ovat olleet muokkaamassa ja synnyttämässä oppilaiden tieto- ja taitopohjaa.

Robinson ja Perjantai -kirjan lukeminen aloitetaan koulussa kymmenen minuutin luetun ennakoitikeskustelulla tietokoneluokassa. Keskustelijat asettuvat istumaan kukin oman koneensa ääreen. Kolmen tytön ryhmälle on tarjolla Moodle-ympäristön chat-työkalu ja oma tila. Keinotekoisella verkkokeskustelualoituksella varmistetaan, että online-keskustelu sujuu myös kotikoneelta.

Viiden viikon Robinson ja Perjantai -jakso on osa tutkimushanketta, jonka tarkoituksena on ollut seurata suomalaisen koulun perusopetuksen yhden luokan kirjallisuuskeskustelujen kehitystä 7:nneltä 9. luokalle. Tutkimukseen on osallistunut kolmen vuoden aikana 22 oppilaan perusopetusryhmä, 10 tyttöä ja 12 poikaa.

Tampereen normaalikoulun ja Kasvatustieteiden yksikön aineenopettajakoulutuksen yhteinen tutkimushanke on tuottanut siinä mukana oleville koulun oppilaille ja opettajille, opettajaopiskelijoille ja heidän ohjaajilleen ainutkertaisia kokemuksia. Hanke on myös antanut arvokasta aineistoa opettajan tutkivan työn kehittämiseen, sillä tutkimuksen avulla voidaan dokumentoida ja mallintaa parhaita käytänteitä. Tutkimusta tekemällä voidaan myös osallistua kansainväliseen keskusteluun ja esitellä Suomessa kehitettyjä opetus- ja oppimismenetelmiä ja -ympäristöjä.

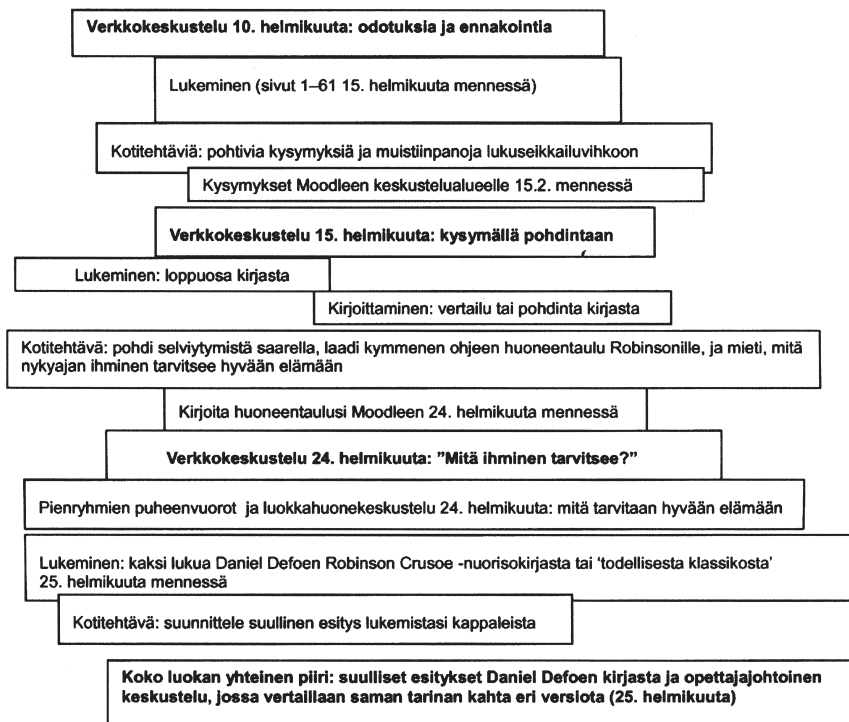
Tutkimusmenetelmät ja -materiaali

Miten lukemisprosessi kehittää oppilaan taitoa keskustella kaunokirjallisuudesta? ja *Miten äidinkielen ja kirjallisuuden opetus rakentaa oppilaan omaa kirjallisuussuhdetta?* ovat tutkimuskysymyksemme. Tavoitteena on tarkkailla teksteistä, miten kaunokirjallisuutta lukemalla ja siitä keskustelemalla ajattelua voidaan syventää ja viedä sitä ihan uusille urillekin. Onnistunut lukemisen prosessihan edellyttää, että lukija huomaa kirjan puhuvan myös häntä itseään askarruttavista asioista.

Kolmen oppilaan online-keskustelut ja tehdyt tehtävät tarjoavat materiaalia tutkia Robinson ja Perjantai-kirjan lukuprosessia, erityisesti oppilaan tulkinta- ja argumentointitaitoa. Seuraavassa analysoidaan sähköiseen ympäristöön tallentunutta keskustelumateriaalia ja siihen liittyvän työskentelyn pohjalta syntyneitä tekstejä.

Lukemisprosessi vaihe vaiheelta

Kaunokirjallisuuden lukemisessa on useita erilaisia vaiheita: alussa oppilas ennakoi tulevaa lukukokemustaan; sitten hän lukee vaiheittain ja tekee välillä tehtäviä; hän keskustelee verkossa tai luokassa pienryhmässä tai opettajan johdolla; hän esittää puheenvuoron luokkahuoneessa; hän kirjoittaa vertailun ja lopussa hän myös pohtii ja arvioi lukemaansa. Parhaimmillaan oppilas siirtää tekstin maailman omaan arkeensa – jopa muuttaa omia toimintatapojaan. Oheinen lukemisprosessi osoittaa, mitä oppilas teki Robinson ja Perjantai -jakson kuluessa.

Kuvio 1. Lukemisprosessi

Chat-keskustelu Odotuksia

Robinson ja Perjantai -lukemisprosessi alkaa *Odotuksia*-keskustelulla. Keskusteluun varataan kymmenen minuuttia. Tavoitteena on saattaa lukijat kirjan maailmaan. Tietokonealuokassa muistutetaan ennen keskustelua keskustelun arviointikriteereistä (2).

Keskustelijat hallitsevat alusta alkaen sosiaalisen median hyvät ilmaisutavat: he esimerkiksi tervehtivät toisiaan aloituksessa ja menevät kysymyksellä suoraan asiaan. Kaikilla keskustelijoilla oli käytössään monipuoliset keinot rakentaa yhteistoiminnallisuutta. Oppilaat olivat kohteliaita: he osasivat aloittaa ja lopettaa keskustelun kohteliaasti,

heillä oli keinoja osoittaa samanmielisyys ja he osasivat kysyä. He osasivat myös antaa positiivista palautetta ja he keskustelivat verkossa tottuneesti, hallitsevat ”netiketin” eli tietoverkon käyttöä koskevat epäviralliset kohteliaisuussäännöt. (Salonen ja Vesala 2010.)

09:48 *Varpu*: Hei kaikille!

09:48 *Taina*: Hei vain!

09:48 *Niina*: Moi!

09:49 *Niina*: Minkälaisia odotuksia teillä on kirjan suhteen?

Itse en ole lukenut myöskään alkuperäistä Robinson Crusoe-kirjaa mutta oletan tämän kirjan olevan kertomus siitä, miten Robinson haaksirikkoutuu saarelle ja koittaa selvitä siellä ja pysyä hengissä omin avuin.

09:50 *Taina*: Kun selailen kirjaa ja luen takakannen tekstin, mieleeni tulee vahvasti mielenkiintoinen ja monipuolinen seikkailutarina. Kirjassa on varmasti paljon myös ongelmia joita Robinsonin tulee ratkaista.

09:50 *Varpu*: Kirjan kansi antaa mielestäni paljon osviittaa itse kirjasta. Mutta kaikkein eniten kertoo kirjan nimi, sillä kaikkihan tuntevat Robinson Crusoen. Vai kuinka?

09:51 *Niina*: Juu kyllä, takakannen luettuani kirja on ilmeisesti jotenkin syvällisempi ja modernimpi versio alkuperäisestä Robinson Crusoesta.

Odotusten pohdintaan yhdistyy lukemisrepertuaari, kun Niina viittaa alkuperäiseen kirjaan ja referoi tarinaa. Taina ottaa esille aktiivisen lukemisen strategiasta (Kaartinen 1996) jo tutun apuneuvon eli käyttää takakannen tekstiä ennakoidessaan tulevaa lukukokemusta. Hän esittää sen pohjalta lajimääritteen ja yleistävän väitteen, joka antaa muille mahdollisuuden reagoida. Samaan aikaan Varpu ottaa esille toisen aloitus- ja ennakointitehtävän tutun seikan, kirjan kansikuvan; hän viittaa myös tärkeään nimi yhtäläisyyteen kahden kirjan välillä. Niina taas täsmentää odotuksiaan uudesta tarinasta.

Keskustelijat asennoituvat tehtäväänsä positiivisin odotuksin ja käyttävät hyväksi ennakotietoja.

Sijoittamalla uuden kirjan kirjallisuuden kontekstiin tytöt osoittavat hallitsevansa myös kulttuurisen ja kriittisen lukutaidon.

09:52 *Niina*: Miten arvelette että kirjan juoni etenee? Ollaanko samassa paikassa ja päivässä pitkänkin aikaa, vai tpaahutvatko asiat ripeään tahtiin?

09:53 *Niina*: *tapahtuvatko

Tekemällä hyvän kysymyksen Niina osoittaa, että hänellä on kirjallisuuskeskustelun konventiot hallussa. Hän menee kaunokirjallisuuden käsittelyn perusasioihin ja käyttää asianmukaista termiäkin. Lisäksi hän tekee pienen korjauksen verkkokielen tapaan.

Seuraavassa Taina vastaa Niinan kysymykseen, mutta puheenaiheeksi on noussut jo kahden eri version lukeminen, ja kirjojen eroa ennakoidaan osuvasti.

09:54 *Niina*: Nyt kun lukee tämän kirjan, olisi myös kiinnostavaa lukea alkuperäinen versio ja vertailla niitä!

09:55 *Taina*: Niin olisi. En usko että juoni on pääasiat ovat kovinkaan muuttuneet, mutta jotkin yksityiskohdat voisi olla kiva huomata erilaisiksi =)

09:55 *Taina*: *juonen pääasiat

09:56 *Varpu*: Uskon, että tämän kirjan lukemisen jälkeen en valitettavasti olisi niin kiinnostunut alkuperäisestä missään muussa kuin vertailumielessä...

09:56 *Niina*: Niinpä, tämä Perjantai on luultavasti myös isommassa roolissa tässä kirjassa. Kirja voisi kertoa enemmän juuri Robinsonin ja Perjantain yhteisistä kokemuksista saarella.

09:58 *Varpu*: Kiitos keskustelusta! 😊

Kymmenen minuutin chat päättyy kohteliaisiin tervehdyksiin ja tunteikonin, hymynaaman, käyttämiseen verkkokielen tyypilliseen tapaan. Ryhmä noudattaa muuten hyvän kirjoitetun kielen normeja, vaikka

kielenkäytön ohjeita ei annettu. Yleiskielen käyttäminen osoittaa, että tytöt ovat sisäistäneet koulun kontekstin asettamat vaatimukset.

Kysymällä pohdintaan

Kun oppilaat ovat lukeneet kirjaa kuusikymmentä sivua, jokainen tekee luetusta kolme kysymystä. Seuraavassa esitellään Niinan Moodlen keskustelualueelle siirtämät kysymykset. Tehtävänannon mukaisesti Niina myös kommentoi niitä ennen yhteisesti sovitun virtuaalisen keskustelun alkamista.

Niina – maanantai, 15 helmikuu 2010, 13:19

Esittelen omat pohtivat kysymykseni:

1. Voiko hymyilemisen taidon oikeasti unohtaa? Kysymys on mielestäni kiinnostava, koska se on vähän erikoisemmasta ja syvällisemmästä aiheesta ja vastauksia on monenlaisia.
2. Miten tulokset selviytyivät saarelle haaksirikossa? Tämä kysymys askarrutti minua lukiessani, sillä mielestäni oli todella kummaa, miten Robinson jo ennen Virginialla käyntiä sai tulen aikaiseksi. Sitä ei selitetty kirjassa mitenkään, yhtäkkiä nuotio vaan paloi. Ja tuluksethan uppoavat, joten ne eivät voi olla ajeltuneetkaan rantaan.
3. Mitä itse olisi tehnyt, jos olisi haaksirikoutunut autiolla saarelle? Tähän kysymykseen voi olla monenlaisia mielenkiintoisia vastauksia.

Kysyjä osaa kysymysstrategian, sillä hän tekee kysymyksiä, joihin täytyy vastata pitemmin kuin ei- tai kyllä-sanalla. Kysymykset osoittavat, että Niina on lukenut kirjan tarkasti. Kysymykset paljastavat myös, että Tournierin kirjan ympäristö, tapahtumat ja aika ovat kaukana

nykynuoren arjesta. Kolmas kysymys osoittaa Niinan lukevan kau-
nokirjallisuutta elämyksellisesti. Muillakin nuorilla tuli esille kysy-
mys omakohtaisesta samastumismahdollisuudesta kirjan tilanteeseen.

Niina – maanantai, 15 helmikuu 2010, 13:23

Pitäisikö nyt valita kaksi ennen kuin rupeaa pohtimaan noita tar-
kemmin?

Varpu – maanantai, 15 helmikuu 2010, 13:25

Hymyilemiskysymys on oikein hyvä toiseksi valinnaksi. Minkä
toisen haluamme valita?

Keskustelijat arvioivat ohjatun lukemisprosessin mukaisesti toistensa
kysymyksiä. He esimerkiksi kehuvat niitä suoraan ja esittävät jatko-
kysymyksiä, mikä osoittaa, että kysymykset ovat toimivia.

Omien kysymysten tekeminen syventää oppilaiden lukemiskokee-
musta. Vain kahden kysymyksen valitseminen jäsentää keskustelua ja
ohjaa olennaisen etsimiseen. Kysymysten arviointi osoittaa metakog-
nitiivista kompetenssia, korkeatasoista oppimisen strategiaa. Samaa
osoittaa myös Niinan huolehtiminen siitä, että tehtävästä suoriudutaan
annetun ajan kuluessa. (Kaartinen 1996; Hébert 2007.)

Yhdeksästä kysymyksestä tytöt valitsivat yhden Varpun ja yhden
Niinan kysymyksen. Keskustelun puheenjohtajan roolin ottaa Varpu:

Varpu – maanantai, 15 helmikuu 2010, 13:32

Hienoa, olemme siis onnistuneet päättämään kysymyksemme.
Jos availisimme niitä hieman? Niina voi esittää omat pohdintansa
hymyilykysymykseensä ja minä omani intiaanien ampumiseen.

Eli, pohdintani kysymykseeni 3:

- Robinson sääli Perjantaita, koska hänet haluttiin tappa
- Robinson sääli Perjantaita, koska muut syrjivät häntä erilaisuuden
takia
- Robinson tajusi, että Perjantain ampuminen ei pelastaisi välttämät

tä hänen henkeään, vaan muut intiaanit voisivat silti tappaa hänet
Onko teillä tähän kysymykseen muita mahdollisia pohdintoja?

Niina – maanantai, 15 helmikuu 2010, 13:38

Olen samaa mieltä. Robinson näytti olevansa rohkea ampumalla
jahtaajan, joka kuului isompaan joukkoon ja asettui sympaattisesti
uhrin puolelle. (:

Sympaattisuus oli siis yksi syy Robinsonin teolle.

Taina – maanantai, 15 helmikuu 2010, 13:35

Pohdintasi oli todella monipuolinen. Minulla tuli lisäksi mieleen
myös se, (ehkä hieman Varpun kolmannen pohdinnan kaltainen)
että jos Robinson ampui Perjantain, hän säästyisi yhdeltä mieheltä,
mutta taas kun hän ampui takaa-ajajan, hän sai muut rannalla olevat
intiaanit pelästettyä. Ja koska Perjantai oli niin sanotusti ”heikossa
tilanteessa”, oli paljon kannattavempaa ja turvallisempaa antaa hänen
elää.

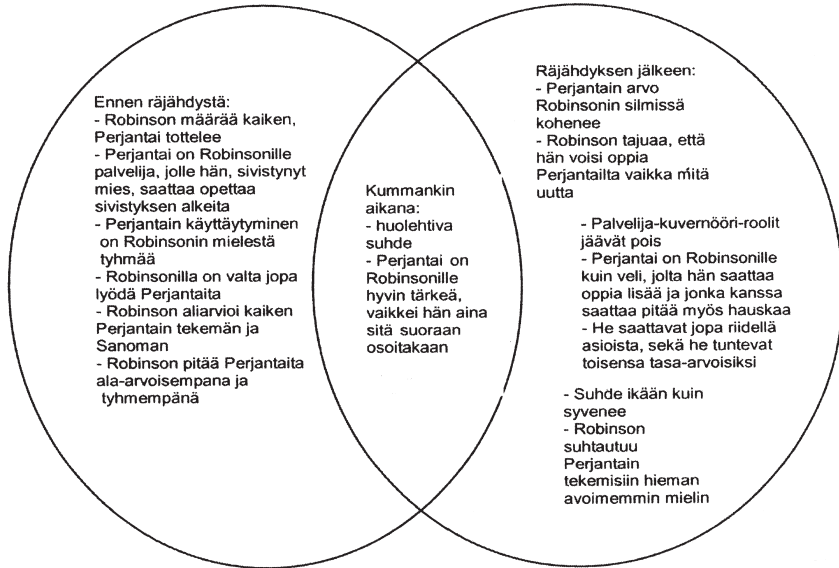
Varpun pohdinnan jälkeen muut keskustelijat arvioivat vielä kysymys-
tä ja tuovat keskusteluun oman osuutensa. Vaikka näkökulmat ovat
erilaisia, keskustelijat osaavat rakentaa aineksista yhteisen kompromis-
sin. Keskustelussa tulee esiin monipuolisia ehdotuksia, mielipiteitä ja
tulkintoja.

Samanmielisyyden ilmaiset ja puhutellen annettu palaute teke-
vät keskustelusta sävyltään positiivista ja yhteistoiminnallista: tietoa
rakennetaan yhdessä. Yksimielisyyteen pyrkimistä selittää myös tilanne:
tehtävästä on suoriuduttava hyvin rajallisessa ajassa. Suomalaisilla on
myös kulttuurisesti taipumusta olla yksimielisiä.

Vertailu ja tulkinta kirjasta

Lukemisen pohjalta on tarpeen myös kirjoittaa. Yksilöllinen pohdinta
auttaa lukijaa peilaamaan kirjan arvoja omaan maailmaansa. Tournierin

romaanin yhdessä kirjoitustehtävässä oppilas vertailee Robinsonin suhtautumista Perjantaihin ennen luolassa tapahtunutta räjähdystä ja sen jälkeen. Aluksi oppilas kerää vertailijakuvioon havaintoja romaanista. Luonnoksesta hän saa vertaispalautetta. Suunnittelutyön ja palautteen pohjalta oppilas kirjoittaa vertailutekstin.

Kuvio 2. Erään oppilaan kirjoittamistehtävän yhteydessä piirtämä vertailija

Yksi kolmesta työstä kirjoittaa vertailutekstin otsikolla ”Suhderäjähdyks”. Hän tekee tärkeitä havaintoja ja päätelmiä ihmisten välisestä tasa-arvosta. Hän tulkitsee kirjan keskeistä käännekohtaa humanisti yleisten ihmisoikeuksien mukaisesti:

Saarella tapahtuu kuitenkin Perjantain huolimattomuudesta johtuen räjähdys, joka tuhoaa kaiken Robinsonin vaivalla luoneen sivistyksen, pienen ja toimivan saariyhteiskunnan. Samalla tapahtuu myöskin Robinsonin käytöksessä valtava muutos. Hän tajuaa, että

on todellisuudessa halunnut koko ajan elää toisin, ilman tiukkaa työtahtia ja tarkkoja sääntöjä, muttei ole uskaltanut irrottautua vaivalla luomastaan yhteiskunnasta. Nyt, kun siitä ei ole enää mitään jäljellä, alkavat he elää Perjantain johdolla intiaanityyliin. Ennen tyhminä ideoina pitämiinsä asioihin Robinson suhtautuukin uudella kiinnostuksella. Robinson ei kuitenkaan omaksu Perjantain entistä roolia toisen palvelijana, vaan he elävät kuin veljekset. He pystyvät sekä oppimaan toisiltaan että ensimmäiset riidat koetaan nyt kun kumpikaan ei ole enää toisen yläpuolella.

Kirjoittaja päättää kirjoituksensa universaaliin ajatukseen: ”Ihmissuhde on kuitenkin aina ihmissuhde.”

Keskustelu huoneentaulun pohjalta

Kun kirja on luettu kokonaan, siitä kirjoitetaan virtuaalikeskusteluryhmän alueelle Moodleen etukäteen kymmenen ohjeen huoneentaulu otsikolla ”Mitä ihminen tarvitsee”.

05 *Niina* – keskiviikko 24 helmikuu 2010, 09:41

1. Huolehdi aina syödessäsi, että ruokaa riittää myös seuraavalle päivälle.
2. Älä orjuuta Perjantaita.
3. Muista kuka olet ja millaisena haluat pysyä.
4. Älä mene luolaan hourailemaan.
5. Laula ainakin kerran viikossa.
6. Muista kirjoittaa päiväkirjaa.
7. Pidä huolta lähteestä, josta saat juomavetesi.
8. Pidä majasi siistinä.
9. Kunnioita pyhäpäivää.
10. Usko tulevaisuuteen.

Keskustelijat kommentoivat ohjeita arvioiden ja palautetta antaen ja ryhtyvät valitsemaan kolmestakymmenestä ohjeesta kolmea tärkeintä. Sopuisa päätös syntyy nopeasti.

Varpu – keskiviikko, 24 helmikuu 2010, 09:44

Hyviä huoneentauluja kaikilla! Mielestäni Tainan huoneentaulut ovat todella hyviä, lyhyitä ja napakoita. Niinalla oli pari syvällisempää ja ”laajempaa” huoneentaulua, kuten kohdat 3 ja 10. Omat huoneentauluni ovat mielestäni konkreettisempia ja yhdestä ja tietyistä asiasta, mikä tekee niiden pohtimisen syvällisesti hankalaksi.

Jos valitsisimme tärkeimmiksi yhden jokaiselta? Omistani ehdotaisin kohtaan 5, jota Taina kommentoi.

Niina – keskiviikko, 24 helmikuu 2010, 09:44

Olen samaa mieltä. Joten valitsemme sen yhdeksi kolmesta tärkeimmästä säännöstä?

Taina – keskiviikko, 24 helmikuu 2010, 09:45

Myös Niinan kohta 10 on mainio. Ilman uskoa ei saarella elämisestä tulisi luultavasti mitään. Aina on toivoa huomiseen

Huoneentaulujen laatimisen avulla oppilaat pääsevät pohtimaan kirjan tematiikkaa. Opettajan laatimassa tehtävässä annetaan mahdollisuus avoimeen hyvän elämän käsittelyyn. Kolmen tytön verkkokeskustelu osoittaa erittäin hyvää erittelevää ja tulkitsevaa lukutaitoa sekä palautteenantotaitoa.

Verkkokeskustelu: Mitä on hyvä elämä?

Romaanin fiktiiviseen maailmaan kirjoitettujen huoneentaulujen pohjalta siirrytään pohtimaan, mitä nykypäivän ihminen tarvitsee hyvään elämään. Se tapahtuu tämän pienryhmän keskustelussa vaivattomasti.

Ryhmä aloittaa keskustelun rahasta niin kuin moni muukin ryhmä, mutta siitä siirrytään hyvin nopeasti sosiaalisuuteen, yhdessäolon merkitykseen ja ihmissuhteisiin.

Varpu – keskiviikko, 24 helmikuu 2010, 09:51

Luulemme tarvitsevamme paljon rahaa (tai ainakin turvatun taloudellisen tilanteen), hyvän kunnon ja terveyden sekä mainetta. Mutta se ei kyllä pidä paikkaansa, jos ei itse ole onnellinen. Mitä mieltä te olette muuten läheisten merkityksestä hyvälle elämälle? Tai ylipäänsä muiden ihmisten?

Pohdinnoissa edetään työhön ja laajasti ymmärrettyyn onneen, ja yhteenvedon tekeminen päättyy sen miettimiseen, miten ympäristö vaikuttaa hyvän elämän saavuttamiseen.

Yhteenvedot ja luokkahuonekeskustelu: Mitä on hyvä elämä?

Yhteenvedot käydään yhdessä läpi luokassa. Myös kolmen tietokone-luokassa työskennelleen tytön ryhmä esittelee yhteenvetonsa:

Varpu: Niin meidän mielestä seura ja sitten sisäinen onni oli sellasia tärkeitä asioita, joita tarvitaan hyvään elämään.

Taina: Niin, yksin ois aika yksinäistä ja tylsää.

Niina: Joo, ja se onni on niin ku tärkeätä, että on tasapainossa itensä kanssa.

Varpu: Niin.

Kaikki ryhmän jäsenet osallistuvat tasapuolisesti yhteiseen suoritukseen, antavat esitystilanteessakin toisilleen minimipalautetta ja täydentävät toistensa ilmauksia.

1. Muiden pienryhmien yhteenvedoista löytyy, että ihminen tarvitsee ilmaa, ruokaa, vettä, talon ja vessan. Hän tarvitsee läheisiä ihmisiä, ystäviä ja perheen; hyvään elämään kuuluu mielenrauhaa, rakkautta ja hygieniaa, vapautta ja rajoja, omaa rauhaa ja velvollisuuksien suorittamista – ja ehkä rahaa. Nuorten listalta löytyvät opettajajohtoisessa yleiskeskustelussa esille otetun Maslow'n tarvehierarkian luokat³. Toisaalta keskusteltiin myös kansainvälisten Puhtausalan messujen käyntikokemuksista.

Vertailussa Tournierin ja Defoen tarinat

Koko luokan yhteisessä keskustelupiirissä käydään ensin läpi Robinsonin ja Perjantain tarina kertomalla se Daniel Defoen romaanin nuorisoversion tai aikuisten klassikkoromaanin muutamien lukujen mukaisesti. Sitten tarkastellaan paria tekstinäytettä. Lopuksi vertaillaan Daniel Defoen ja Michel Tournierin nuorille kirjoittamia tarinoita Robinson Crusoesta ja Perjantaista.

Taina: – – siinä Defoen teoksessa, klassikossa se Robinson suhtautuu siihen Perjantain paljon varovaisemmin ja epäilevämmiin, että se ei esimerkiksi anna sen Perjantain nukkua samassa tilassa tai paikassa siellä majassansa sen Robinsonin kanssa, vaan se Perjantai joutuu nukkuun siellä muurien toisella puolella ja sitä Perjantain lihansyöjäloukkoa kuvataan paljon tarkemmin ja sitä siitä irti pääsemistä, niin siitä kerrotaan paljon tän tekstikatkelman aikana. Ja myöskin tää klassikon teksti oli paljon syvällisempää ja just niin ku kuvattiin tän Robinsonin ajatuksia ja kaikkia näitä muutakin ku pelkkää tekemistä, myös tekemistä, mitä tapahtu siä saarella niin tarkasti. Mut toisaalta sit tää teksti myös vaati paljon enemmän lukijaltaan, että piti keskittyä paljo enemmän ja välillä oli semmosia kohtia, jotka ei ollu niin helposti ymmärrettävissä. Ja mut oli mun mielestä tosi kiva lukee tää pätkä ja mä olisin mielelläni voinu lukee tän kokonaankin, enemmänki ku ton Tournierin teoksen.

Oppilaalle ei riitä pelkkien tapahtumasarjojen vertailu, vaan hän haluaa kiinnittää huomiota kaikkiin havaitsemiinsa eroihin, esimerkiksi henkilöhahmoihin; kerrontaan ja sen tempoon, kieleen sekä tasarvoisuuteen ja valta-asetelmaan. Kiinnostavaa oli myös huomata, että oppilas osaa käyttää seitsemännellä luokalla oppimiaan analysoinnin käsitteitä. (Kouvo 2010.)

Tainan vertailusta käy myös ilmi kunnioittava suhtautuminen klassikon lukemiseen. Vaikka vanha aikuisille 1700-luvulla kirjoitettu teksti ei ole Tainalle helppoa luettavaa, hän pitää sitä mielenkiintoisena. Taina esittää tässä koko luokan yhteisessä keskustelussa myös tulkinsa Robinsonin ja Perjantain välisen ihmissuhteen erosta.

Pohdintaa

Tutkimusaineistosta näkyy, että tässä artikkelissa fokuksessa olleilla keskustelijoilla oli valmiudet nopeatahtisen avoimia ehdotuksia, valintoja ja perusteluja sisältävän keskustelun käymiseen. Heillä aktiivisen lukijan strategian ja hyvän keskustelijan taitojen soveltaminen liittyy fiktiivisen tekstin tulkitsevaan lukemiseen.

Kirjallisuuspiirikeskustelut toimivat hyvin, ja nekin oppilaat, jotka eivät olleet valmistautuneet kotona, osallistuivat keskusteluihin, koska tehtävät olivat sisällöltään avoimia. Kolmen oppilaan ryhmä, Niina, Taina ja Varpu, osallistui aktiivisesti työskentelyyn ja käytti taitavasti puheenvuoroja.

Tulkinnat syntyivät oppilaiden kysymyksistä, huoneentaulutehtävän väitteistä ja pohdinnoista. Keskusteluissa on yhteys kirjan maailmaan, sillä oppilaat pohtivat, mitä ihminen todella tarvitsee elämäänsä. Tutkimus osoittaa, että 13–14-vuotiaat lukijat osaavat yhdistää kaunokirjallisesta teoksesta käytävään keskusteluun autenttisia ja ajankohtaisia kysymyksiä.

Tulkintojen edelleen kehittäminen yhteistoiminnallisesti on käsitteellisen ajattelun kehittymistä. Toisiaan tukevan vertaisuuden

kehittyminen on syvällistä vuorovaikutustaitojen soveltamista. Vertaisryhmissä käytävät kirjallisuuskeskustelut kehittävät nuorten kykyä keskustella kirjallisuudesta ja ymmärtää sitä.☺

Lähteet

- Hébert, Manon 2007.** Co-elaboration of meaning in peer-led literature circles in secondary school. The interplay between reading modes, quality of talk and collaboration modes. *L1 – Educational Studies in Language and Literature*, 8 (3), p. 23–55.
- Kaartinen, Vuokko 1996.** Aktiivinen oppiminen – lukijaksi ja äidinkielen opettajaksi.. Turku: Turun yliopisto.
- Kouvo, Anna-Kaisa 2010.** Kahdeksaluokkalaisten Tournier'n Robinsonin ja Perjantain ja Defoen Robinson Crusoen vertailijoina. Tampereen yliopiston Opettajankoulutuslaitos.
- Levänen, Elina 2010.** Yhteistoiminnallisuus 7.-luokkalaisten kirjallisuuskeskusteluissa. Palautteen antaminen ja muut muodot. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos Opettajan pedagogiset opinnot. TOKLA7.6 Ainedidaktinen tutkimus. 2.8.2010.
- Maslow'n tarvehierarkia**, http://fi.wikipedia.org/wiki/Maslow'n_tarvehierarkia (26.11.2011.)
- Peruskoulun opetussuunnitelma, (PO) 2004 http://www02.o-ph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf (22.7.2010.)
- Tampereen normaalikoulun opetussuunnitelma**, http://www.uta.fi/laitokset/norssi/perusopetuksen_ops/ai.php 22.7.2010
- Salonen, Iina ja Vesala, Sanna 2010.** Miten yhteistoiminnallisuus rakentuu oppilasryhmän Robinson ja Perjantai -verkkokeskusteluissa? Tampereen yliopiston Opettajankoulutuslaitos.
- Vaittinen, Pirjo 2010a.** Kirjallisuusteorioiden ja lukemiskäsitysten muuttumisesta ja sen vaikutuksesta kirjallisuudenopetukseen. – Ropo, E. & Silfverberg, H. & Soini-Ikonen, T. (toim.), Toisensa kohtaavat ainedidaktiikat. Ainedidaktinen symposiumi 13.2.2009 Tampereella <http://tampub.uta.fi/tup/978-951-44-8011-9.pdf>
- Vaittinen, Pirjo 2010b.** Literature circles and reading environments at school. 2nd Baltic Sea Conference/ 15th Nordic Reading Conference hosted by FinRA in Turku/Åbo Finland 11–13 August 2010 http://www.par-net.fi/~finra/proceedings_of_second-baltic-sea-reading-conference

(1) Kirjan otsikko on suora käännös suomenkielisen romaanin otsikosta; englanninkielisen käännöksen otsikko on *Friday and Robinson. Life on Esperanza Island.*

(2) **Keskustelun arviointikriteerit**

Kiitettävä: Keskustelija pysyy asiassa ja vie keskustelua eteenpäin. Hän reagoi toisten puheenvuoroihin: kysyy, kommentoi ja syventää sanotua. Hän käyttäytyy asiallisesti ja käyttää keskusteluun sopivaa kieltä. Hyvä: Keskustelija pysyy asiassa ja vie keskustelua eteenpäin. Hän reagoi toisten puheenvuoroihin pääosin aktiivisesti. Hän käyttäytyy asiallisesti ja käyttää keskusteluun sopivaa kieltä. Tyydyttävä: Keskustelija pysyy suurimmaksi osaksi asiassa ja kykenee viemään keskustelua eteenpäin. Hän ei keskity toisten puheenvuoroihin koko aikaa. Hänen käyttäytymisensä ja kielenkäyttönsä on pääosin asiallista. Välttävä: Keskustelijalla on vaikeuksia pysyä asiassa ja viedä keskustelua eteenpäin. Hän ei keskity muiden puheenvuoroihin. Hänen käyttäytymisensä ja kielenkäyttönsä on osaksi asiatonta.

(3) **Maslow'n mukaan ihmisen tarpeiden hierarkinen järjestys**

1. Fysiologiset tarpeet
2. Turvallisuuden tarpeet
3. Yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tarpeet
4. Arvonannon tarpeet
5. Itsensä toteuttamisen tarpeet